

Година II.

Слѣст. 23-24-а.

УЧИЛИЩЕТО

издава два пѣти въ мѣсеца на тѣзи голѣмина. Годишна пѣна прѣдплатена едно бѣло медж. а за отвѣтъ Турко фр. 7. Спо-мошествованіята ставатъ за-година. Писма неплатени на пощата не сѣ прѣти. Твърдѣ дълги и несокопосни дописки оставатъ непомѣстени.

Писма, дописки и спо-мошествованіята са испращатъ надписани до издателя въ Русе у печатницата на Дунавската област, прѣзъ Г-на Спаса Попова.—Въ Шюменъ до Г-да Братія Р. Ил. Блѣкови.

УЧИЛИЩЕ.

Съдържание: Честитеніе на новата год. 1873.—Пжѣ (продълж. отъ сл. 21).—Основа на ученіето.—Първа стѣпка къмъ науката.—Трохичка хлѣбъ: за тънкітъ черва.—Посрѣщаніе на Н. П. Симеона въ Шюменъ.—Посрѣщаніе на Н. Високопр. дѣда Иларіона Търновскій у Габрово.—Раждаемостъ и смъртностъ.—Отечество и любовь.—Портокалитѣ.—Причина за повредата на азбукитѣ.—Разни.

„Училище“ трѣбваше да сключи втората си година до свършеніето на миналія мѣсець, не по причина на нѣкакви си прѣчки, то остана малко назадъ. За това прибързахме да излѣзжѣ и двата послѣдни слѣстѣци наедно, та да подкачимъ из-ново.

ЧЕСТИТЯВАНІЕ НА НОВАТА 1873 г.

Ако и късничко, но »Училище« пакъ иде да честити на читателитѣ си спорна и благополучна година: *по стоки по добитѣкъ съ изобиліе на свѣдѣнитѣ и честита търговія!* Но прѣди сичко дано тая година бѣде по-честита за нашитѣ училища и за общія напредѣкъ откъмъ просвѣщеніето; а нашата книжнина да наспорява и да са обогати прѣзъ годината съ много нови книги, вѣстници и сѣкакви списанія, които сѣ храна на моралнія ни животъ.

Не ще вече, сѣкаме, дълго распра-вяне и много думи да казваме на читателитѣ, че сичко, що е добро за насъ и за бѣдѣжността ни, зависи отъ у-

чилищата и отъ распространеніето на книжното прочитане у сичкитѣ класове на народа; това е сѣки разбралъ и никой свѣсенъ човѣкъ не смѣе да отрече—намѣрватъ са іоше самъ тамъ таквизъ антики, кои мразятъ ученіето и книгитѣ, но тѣ сѣ вече нарѣдко и тѣхнитѣ гла-сове отъ година до година онѣмвяватъ⁽¹⁾.

И тѣй нека са никому несвиди кога-то трѣбва да спомогне за общата полза на народа си—за образованіето на младежитѣ и за подкрѣпеніето на българската книжевностъ, отдѣто зависи на-

(1) Веднѣжъ бѣхъ ни писали изъ Варна, че тамъ са намирали такива стари антики. Единъ отъ тѣзи антики Я. Ж. подавалъ на слугитѣ си да прочитатъ книги и вѣстници. Този Българинъ до токозъ мразялъ книгитѣ, што забранилъ строго никой да не прочита нѣщо: „никога, да не виджъ, думалъ той, книга у дюгеня си; дюгеня ми не о школа“ и др., той не давалъ даже и ношѣмъ да прочитатъ. Едно момче отъ слугитѣ на то-гова умразника желаяло да са научи Българско чигмо (може да е било нѣкое гагауече) и купило си книга да прочита скришомъ. Това момче спяло у дюгеня, дѣто билъ подъ къщата на Господаря му, и купило си свѣщичка, па ставало на ранина, или вечеръ късно, та си прочитало. Веднѣжъ го огадилъ онзи *варколакъ* и като сла-зя долу, грабналъ книгитѣ отъ рѣцѣтъ му и ги разсѣрва изъ дюгеня; послѣ му зарѣчалъ да го не види други пѣтъ. . . . Чувате ли хора какъ са народъ просвѣщава?

Даскалъ Хр. ракійско у Дряново непуша вѣстникъ въ махлата си и забранявалъ на селенитѣ да не ходѣтъ на театро, а този скжперникъ у Варна хвърга книгитѣ на слугата си. Добрѣ ще сторѣ Дряновската антика да са замете у Варна, дѣто ще намѣри приликата си.

шето окопитване. Нека си наумѣваме, думамъ, че тѣзи дѣца, които глѣдаме днѣсь малки глупави, слѣдъ 20-30 години ще бѣдѣтъ възрастни хора, бащи и майки, участници въ народнитѣ работи, потрѣбни на отечеството си и на царя. Ето какво казва у едно съврѣменно списание: »Сичкиѣ свѣтовни наслаждения не сѣ нито за сѣко врѣме, нито за сѣки възраст, нито за сѣкадѣ. Но ученето си има мѣстото у сичкиѣ животъ; образува младостта, ползува мѣжкѣ възраст, развеселява старческѣ, утѣшава нещастіето, освѣтлява благополучіето, другарува съ човѣка денѣмъ и нощѣмъ; весели го у града, занимава го въ *къра* успокоява го въ *пжтуваніето*.« А каква радостъ какво утѣшеніе за едно домакинство, дѣто сичкиѣ членове, сбрани наедно, прочитатъ общо нѣкоя книга или вѣстникъ и съ любопитство слушатъ прочитаното! Честито таковато домакинство. И до година съ здравіе!

За третя година на „Училище“ поговорѣ ще мѣ съ особно извѣстіе.

П Ж Т Ъ.

V.

(Продълженіе отъ слис. 21).

Да потърсимъ училището си другадѣ. —Това училище за насъ, както си го и мислимъ, трѣбва да е вече мѣстото, дѣто испроваждаме дѣцата си, като поотраснѣтъ, за да са научѣтъ на книга. Това е тѣй, то е мѣсто, дѣто трѣбва да са работи надъ дѣтето: да са очисти отъ злитѣ си привички, що може би да е добило у дома, да са развѣе и да са обогати съ значія, които ще му потрѣбватъ за прѣзъ живота; да му са вдѣхне любовь къмъ Бога, къмъ отечеството и къмъ ближнія. Съ една рѣчь това е мѣсто, у кое дѣтето трѣбва да са учи и да са възпитава, та слѣдъ врѣме да бѣде що годѣ развитъ и добръ възпитанъ мѣжъ, полезенъ за себѣ си и за другитѣ.

Испълнява ли са и достигва ли са това днесъ у нашитѣ училища? Можемъ на вѣрно да кажемъ—не! Въ нашитѣ училища днесъ ученикѣтъ са едвамъ здобива съ малко знаніе отъ читмо и писмо и повече нищо, и това става тѣй тѣшко, тѣй усилено, щото училището са глѣда отъ ученика, като домъ мѣчителски. Причинитѣ на сичко това за сега ще прѣмълчимъ; цѣльта ни е тукъ въ тойзи си членъ само да раскриемъ и да видимъ на ясно: има ли за насъ училище; у което да стѣпваме прѣзъ това врѣме на живота си? Ній видѣхме, че у родителскѣя домъ за насъ нѣма училище; нека бѣдемъ увѣрени, че и това мѣсто, на кое са облѣгатъ сичкиѣ ни надежди, това мѣсто, що наричаме ній училище, отдѣто ни са струва, че излазя, нѣщо полѣзно за насъ—не отговаря тѣй напълно спорѣдъ надеждитѣ ни. Съ отворено сърдце, повярвайте, не можемъ каза: *имаме, това е училището ни*. Не—и тукъ нѣма за насъ училище.

VI.

Ній сме вече вѣнъ отъ училището. Що става съ насъ вѣнъ отъ училището, или послѣ като излѣземъ отъ училището? Продължаваме ли сѣ да са учимъ? Разбира са, трѣбва да са заловимъ вече на нѣкоя работа; трѣбва да са положи въ дѣйствіе (на работа) това, що са е учило. Но какъ и отдѣ да захванемъ? —сами не знаемъ. Не сме приготвени въ нѣщо си, за кое на здраво ще можемъ да речемъ: »азъ съмъ приготвенъ въ това, азъ съмъ достоенъ за тѣзи работа, на нея ще са заловѣмъ и, съ божя воля, щѣ приготвѣмъ бѣдѣщността си.« Лутаме са ту насамъ, ту нататъкъ; захващаме ту това, ту онова, безъ да догаждаме, какъ силната младина—врѣме за работа—прѣхвъркна и замина. Обществото, у кое сме пуснати вече и мѣжду което са смѣсихме, не може съ нищо да ни помогне; сѣки са е заловилъ и си глѣда нѣкоя особенна работичка,—срѣдство за пропитаніе—вдаденъ на работа младій момакъ не може нійдѣ

да види и да съгледва що става съ обществото, у кое той са е счислилъ, той не може да види самото това общество; не може да види, не може да чуе нищо да са говори за работа, за развитие, за напредък; нѣма и неставатъ нийдѣ приказки, чрѣзъ, които младежтъ да чуе, да добие храна и да може да са вдаде на работа; желанието примира, кипящата сила са убива, дордѣто най сѣтнѣ врѣхлѣти на нѣкоя слаба подпорка и, облѣгнатъ на нея, прѣкарва си живота. Нека да кажемъ, че той слѣдъ училището, може да са настани изведнѣжъ на работа, може ди си избере нѣкой пѣтъ; но на тоя свѣтъ работитѣ не стоятъ на единъ *караръ*; работитѣ са измѣняватъ, а за едно съ това трѣбва и той да са измѣнява, ако иска да върви съ свѣта наедно; нѣ какъ да направи това? Какъ и съ кого ще са збере той да види и да чуе какъ върватъ работитѣ по възъ? Въ праздното си врѣме, ако и да са събираме, заѣти сме почти всички съвсѣмъ у друга работа..... не ни остава врѣме да поразмислимъ за работитѣ си; не ни остава врѣме да попрочетемъ нищо, да са порасприказваме: за какво правятъ хората около ни, пакъ ний какво правимъ; не остава ни врѣме, да си откриемъ единъ други му нуждитѣ: какъ върватъ работитѣ ни, търговията ни—да помислюваме да са заемемъ за нови работи и да са видимъ въ търговията си, въ занаятитѣ си нѣкакъ по сѣрдчено. Не, не и тукъ нѣма училище за насъ; жаждушката душа не може вече научи нищо възъ отъ училището.—И тѣй свършва...

ОСНОВА на УЧЕНИЕТО.

*Свойство и условие за достойното
вършене на учителската служба.*

III.

СМОТРЕННОСТЬ(*)

Това свойство е твърдѣ потребно на учителя за да би можалъ той да работи успешно, толкозъ за даброто на об-

щината, колкото и за своя полза. Хората са взираатъ и за най-малкитѣ погрѣшки на учителя, а иматъ си право; защото онова, кое у другитѣ са непричита за погрѣшка, то е на учителя голѣмо и много му вреди. У него сѣки са взира, той трѣбва да е като оглѣдало на другтѣ. За това да са варди и отъ най-малкитѣ погрѣшки тѣй, щото да нѣма никакво сумняванне върху му; а за да бѣде такъвъ, нека добръ сапкасава себеси у сичко. Слѣдователно ний ще да поменемъ тукъ но-главното, а здравий разумъ, добрата воля и практичній животъ ще му покаже другото.

Най-напредъ ще кажемъ, какво учителътъ не трѣбва да влиза у публични мѣста, каквото крѣчми, кавенета, или дѣто са събира буйна и несмисленна дружина—да не поменуваме онова, що е отвѣтъ мѣрката и което не е за прѣдъ хората.—

Но нека да речемъ, какво не е вредително до толкозъ кога учителътъ са пораспусне малко и дрѣг. Малка тщета ли е да денгубишь и да си прахосвашъ паричитѣ на вѣтъра, да привличашъ на това и други съ примѣра си, да смалѣвашъ своето достоинство прѣдъ хората и да давашъ причина за сѣкакви приказки, противни на учителската служба?

Не може да бѣде учителътъ да нѣма никакво сношеніе съ хората, които сѣ около него, било съ родителитѣ на ученицитѣ си, било съ членовѣтъ отъ общината, но това сношеніе трѣбва да има той за нѣкои си работи, що са оносятъ до неговото прилично обхождане. Мъдростъта изисква щото учителътъ да не прави партій (тарафе) у обществото, особено нека са пази отъ прѣносяне думи на едного и на другиго; защото това е знакъ на глупостъ и явно доказателство на зло сѣрдце. Съ тѣзи погрѣшка човѣкъ може да навлече, и безъ да ще, лоши сѣтнини на себѣ си и на други хора, къмъ които са относятъ такивитѣ разговори. А тѣжко и горко на такъвъ клюкаръ (мюзевърджій) учителъ

(*) Сѣиране или по просто сапкасване—себе си.

който смразява хората! тежък товаръ пада върху му и той ще бѣде отговоренъ за сичкитѣ лошевини.

Не стига самъ си учителѣтъ да бѣде прѣдпазливъ току за себе си; но ако е фамилистъ (ужененъ), трѣбва и неговата ступанка, неговитѣ дѣца да служатъ за углѣдъ на другитѣ, а домѣтъ му да бѣде примѣръ на съседнитѣ домове. Сичкитѣ негови домашни трѣбва да сѣ безъ прѣкоръ; ни най-малкото несъзиране (*не-смотреностъ*) не трѣбва да борава у неговия домъ; иначе залудо би са оправдавалъ, че той не е кривъ у неволята що го е слѣтила; злото сѣ ще да става и лошия примѣръ ще са дава, а той има да прѣкарва сичкитѣ зли сѣтнини отъ това. Дѣцата му трѣбва да сѣ отличаватъ мѣжду другитѣ дѣца, спорѣдъ своето добро поведение и изрядно възпитане. И наистина другояче какъ ще да повѣрватъ на него онѣя родители, кои си прѣдаватъ дѣцата въ ръцѣ му, ако той злѣ възпитва своитѣ рожденни дѣца?

Нека да свършимъ наставленіето, що е полѣзно за *смотреността*: у много случки е потрѣбно да са работи спорѣдъ това наставленіе. Много пакти са случавали прѣзъ живота ни щото най-свѣтлий умъ, най-опитний сѣдникъ, най-бистрата паметъ, най-нежната и чевръста съвѣсть не сѣ доволни да извършватъ нѣщо на пълно, и може би да ни изневѣрятъ, или измаматъ: това са случавали повече въ работа, за която ни е думата. Право е казано, че никой не може да осѣди самъ себе си. Като е тъй то у такъвъ случай намъ ни трѣбва нѣкой добръ изученъ човѣкъ. Учителѣтъ често може да слѣти у таквазъ мѣстностъ. За това той трѣбва да залѣга винаги, та дѣто живѣе да са запознае съ най-умнитѣ хора, отъ които ще са допитва у сѣки случай какво да прави и какъ да са обнося. Голѣма честь ще бѣде за учителя ако сполучи такъвъ съвѣтодавецъ мѣстния свѣщенникъ, който спорѣдъ своето образование (?) най-добръ може да раз-

умѣва голѣмата тѣгота на учителята служба. (»Школа«)

Първа стѣпка къмъ наука.

(Отъ Д. Блъкова)

Мнозина отъ моитѣ ученици—а днесъ учители по селата—ма принуждавахъ, за да имъ начѣртая пактѣтъ, по когото тѣ трѣбва да поведатъ дѣцата къмъ първоначалното учение. Ето тѣхнитѣ думи:

„Учителю! Въ това время, когато бѣхме нѣе при васъ, вие вършехте работа, на коя нѣе съвѣсѣмъ не образахме внимание, която ни са струваше като играчка съ дѣцата. Нѣ сега като тыя дѣца сѣ прѣдъ насъ и като си припомяваме отъ малко малко онова, що вършехте вие, иска ни са да кажемъ, че това не было малка работа, не было играчка. Прѣдъ васъ дѣцата са глѣдаха весели, смѣяха са радостно тичаха къмъ училището и вие правяхте чудеса, защото въ малко время дѣтето вече чете! А за насъ това е невозможно, макаръ и да употребяваме всичкото си время надъ тѣхъ. Букварѣтъ не учалъ дѣтето, рѣкохме си нѣе, и затова идимъ пакъ къмъ васъ и ви молимъ да ни откриете и начѣртаете този пактъ, по когото вие слѣдвате. Това ще ви е трудъ; нѣ както сте добри къмъ онѣя дѣца, що сѣ подъ ваша ръка, тъй сѣщо бѣдете добри и къмъ тыя, кои сѣ днесъ въ наша ръка, и повярвайте че трудѣтъ ви не ще остане безъ плодъ.“

Това желание на мнозина учители азъ не изпълнихъ, защото имахъ надежда, че скоро ще излезе четвъртата книжка на „Бащинъ языкъ“, книжка за учители и родители и мисляхъ че въ нея ще бѣде казано онова което е желателно днесъ за по доброто прѣподаване на първоначалното учение. Макаръ и късно тая книжка излезе на святъ, нѣ не видѣхъ това що са надѣвахъ да видя. „Бащинъ языкъ“ при всичкитѣ си добрини оставаше пакъ книжка за дѣцата, както и първитѣ ни Буквари.

Какво сѣ до днесъ нашитѣ буквари за училищата ни, какъ са е предавало до сега по тѣхъ и какъ са още предава, какъ натрупваме множество дѣца на една глава учил-

тель и какво вършатъ тия учители за дѣцата, за това азъ не щя говоря, щя начъртая само въ това си изложение урѣдѣтъ, по което азъ слѣдвамъ за първа стъпка на дѣцата къмъ наука, като изпълнявамъ желанието на мнозина учители.

Началото ще слѣдова отъ третата година на „Училище.“

ТРОХИЧКА ХЛѢБЪ

(Прѣводъ отъ Д. Блжковъ.)

ТЪНКИТЪ ЧЪРВА

(кишечниѣ каналъ.)

Надявамъ са, мило мое дете, чи колкото повече пѣтуваме напредъ въ разказването си, толкова повече захвана да посвѣтѣва нѣщо си въ вашата малка главичка. На вѣрно вече захващате да поразбирате, какъ раздѣлканата храна въ устата, сварена и размѣсена въ стомахѣтъ, превърната въ каша, ще можи да са съедини и смѣси съсъ кръвѣта за да допълни загубата, коя става отъ пѣтуването на кръвѣта по всичкитѣ части на тѣлото.

Можи да си кажетѣ, че мазнитѣ тѣзи хубави питички, зачервеното печено пилеце, сичко това превърнато въ каша и още какво! ще каже че това твърдѣ долна работа. Нъ не е толкосъ както ни са струва работа долна, защото това е само едно преобращанье едно променение, за да можи храната да влезне въ съставѣтъ на тѣлото ни. Непремѣнно е потребно, щото които сж отрѣдени да влезнатъ и да са преобърнатъ на тѣло, да разкъсатъ първитѣ си връски, които ги правях да поприличатъ на питички или на пилеца и тогава само могатъ, тогава само иматъ право да са съединѣтъ съ друга връска! сжщо тѣй както чловѣкъ иска да влезни подъ повъ господарь, трябва испървень да са откъсни и да са отърве отъ прѣдишното си.

Хранитѣ, които употребяваме за храна и които по тешко са смилатъ и повече дотегватъ на стомахѣтъ иматъ по силни връски и по сильно поддържатъ първобытното си состояние; нъ зато и тѣ даватъ повечко храна на тѣлото ни. Това, което вы сега слушате, като изучавате законитѣ на природата, ще намѣри-

те да става по всежду, дѣто и да поискате. Богъ въ работитѣ си държи се еднакъвъ урѣдъ; понѣ ные познаваме само единъ такъвъ урѣдъ. Той разсипва, за да въздигне, правя бждущето отъ остаткитѣ на миналото, произвожда дава жизнь отъ мъртвото; а кое да са кажи, можемъ речи, за онова що са извършва въ нашия коремъ, става въ по широкъ размѣръ съсъ сичкий святъ,

Человѣческитѣ общества, или дружества сжщо не сж исключени отъ този всемирный законъ и тѣ не велькога спичелватъ, ако ли стоятъ на сѣрѣщѣ и не щатъ да са превариватъ отъ голѣмийтъ стомахъ на времето.

Нъ да са върнимъ на предмѣтътъ си.

И тѣй долнийтъ дверникъ пропуска вжтрѣшната ни храна, когато тя е вече умѣсена, т. е. изгубила е първичниѣ си образъ. У нея нѣма никакъвъ знакъ отъ предишното ѣ; тя е изгубена! Нъ какъ пакъ ще уживей?

Малко назадъ отъ устата на стомахѣтъ потеглюва единъ дълкъ приличень на трѣба—това е чърво, което е седемъ пѣтѣ по дълго отъ сичкото тѣло на чловѣкѣтъ; това чърво разкryвулено около са пѣлни сичката половина на коремѣтъ. Това дълго чърво са раздѣли на двѣ части: на тънки чърва. които са захващатъ отъ самитѣ вратчка на стомахѣтъ и правятъ всичкитѣ извивания около си; дебелото чърво е по кжсо отъ първитѣ, нъ по-широко отъ тѣхъ и като че е друго чърво, макаръ да е продължение отъ тънкитѣ. Тѣ са съединяватъ помежду си въ долната часть на стомахѣтъ отъ къмъ правата страна, отдѣто са издига на горѣ, обвива тънкитѣ чърва и са спуска отъ къмъ лѣвата страна до долу на коремѣтъ, дѣто са и свършва.

Вые можи да ма попытате, какъ преминува тая размѣсена каша по всичкитѣ кривулицы на чървата, кои ту са издигатъ, ту са спускатъ? Не са смущавайте; тая каша въ този случай са предава на волята Божия. Глистеобразното мърданье, което бѣхме представили, когато хортувахме за гърлото, са сѣрѣща и тукъ. То царствува и владей отъ единий край до другийтъ на тѣзи наша вжтрѣшна машина. Таково мърданье испроважда

храната отъ устата до тогава до когато са изпъди съвсѣмъ на вѣнъ.

Ако бы да имавме таково стъкло, чрезъ кое да можаше да са вижда сичката работа, която са извършва въ трбухътъ ни, то бы ни са сторило, че прѣдъ насъ са мърда голѣмо едно чърво, свито нѣколко пѣтъ и са мърда чрезъ своитѣ кулелца. Вие не сте помислювали никога да става таково мърданіе въ васъ, а между това то са върши въ васъ отъ какъ сте са породили и ще свърши мърданието си тогава само, когато животътъ ви остави.

Нищо не еси въ вашето тѣло, още и тогава, когато вие спите. Това е работница която работи зарадъ васъ и денъ и нощъ.

Кашата щомъ навлези веднажъ въ този движимъ каналъ, не само можѣ да са помисли, че ще са спре, нъ още тя вървяла бы тѣй скоро, отколкото можемъ си помисли. Нъ естеството са погрижило и за това. Въ всичката дължина на чървото, а най вече отъ зачалото му сѣ разрѣдени наотрѣдено мѣсто нѣкакви си тънки примчици, кои са припречватъ на кашата, коя можѣ само тогава чрезъ тѣхъ да минѣ, когато са набере множко и можѣ да надвий съпротивлението на примкитѣ. Тѣй кашата е принудена да са спира на много мѣста; а между тѣмъ въ това время, когато са тя позапирва тукъ тамъ, надъ нея става друго преработванье, което е най важно за насъ.

Тряба още да ви кажъ, че сичката разложена каша не са преобраща на кръвъ. Тя—кашата—въ този случай, прилича на камъни, които златаритѣ въ Калифорния трошатъ на прахъ, за това за да извадятъ отъ тѣхъ златото. Златото е храна, която принася полза на кръвта, а другото трябва да са исхвърли. Това ни още обяснява, защо единъ кжсъ мѣсо ви храни повече, отколкото една цяла паница зеленчукъ н. п. салата. Мѣсото—това е камъкъ, набитъ съсъ злато, а пакъ въ салатата ще намѣримъ нѣкой други жилички—другото непотрѣбно трябва да са исхвърли. Открайтъ на тънкитѣ чрва, въ тя частъ, която са казва дванадесѣтъ прѣстна защото има дължина, колкото дванадесѣтъ прѣста, са извършва тѣзи работа, която от-

дѣла частички, кои трябва да са смѣсятъ съсъ кръвта, отъ оныя, кои трябва да са исхвърлятъ, като петрѣботни. Това не е малка работа и вие разбирате, че ако бы кашата да премине нѣкакъ бързо по всичкий каналъ, то златото можѣ да са завлече заедно съ непотрѣбно.

Храната, като стои два или три часа въ стомахътъ, преминува въ дванадесѣтъ прѣстното чърво, кое макаръ да е тѣнко, нъ има своиство, както и стомахътъ, да са разширочава, тѣй щото по нѣкогашъ става голѣмо, колкото стомахътъ, отъ що са и нарича втори стомахъ. Като са погледне на работата, която са извършва въ това чърво, можѣ отистинна да са назове това чърво съ това имя, защото тукъ са свършва това, що са започнало въ стомахъ.

Малко по на горѣ отъ това чърво, между него и между стомахътъ са намѣра едно нѣщо, като гѣбичка (слюнгеръ), прилична на тѣ, кои са намиратъ около вѣтрѣшността на устата; тая гѣбичка са казва жлезе подъ стомахътъ и са съединява съ чървото чрезъ едно малко каналче; когато тукъ въ това мѣсто, дѣто са съединяватъ, са набере доста каша, то отъ тая жлеза са влива водность, твърдѣ да прилича на плюнка.

Близко до това мѣсто, дѣто кавалчето на жлезата са скачава съсъ чървото, са намира друго каналче, кое внася сѣщо друга водность: тѣзи водность иди отъ чѣрний дробъ, дѣто са изработва жлъчката миризлива и горчива водность съсъ зеленъ цвѣтъ, коя не помалко помага за раздробяването на храната.

Жлъчка и чѣрний дробъ—двѣ нѣща твърдѣ важни за насъ, а да са обяснитъ съ двѣ три думи е не възможно; това щѣ ви разкажъ въ слѣдующитѣ писма. А за да не ви оставя на мысль, щѣ ви кажъ само, че отдѣляването на златото отъ негоднитѣ частички става, когато са втежътъ двѣтъ водности въ кашата, т. е. водността отъ чѣрний дробъ и отъ жлезата на стомахътъ. Нъ какъ става това? Макаръ и да ма е срамъ да ви кажъ, нъ азъ не са земамъ да ви разкажъ за това. Тукъ става химическа работа която тайна още не е открита.

Нъ, дѣте мое, вие ще срѣшнете още много

скрито много тайнствено, ако искате до край да изучите тѣзи бучкамѣсо съ малкото й кокали, която прави челоуѣкътъ. Нашето тѣло—това е храмъ, дѣто сякога живѣи Богъ; Неговото при- сѣствие и неговата дѣятелность са поевяватъ въ насъ безъ наша волѣ, за да са изпълня- вать тайнственитѣ закони на природата. Ные ядемъ, това е истина, нѣ Богъ ни храни, това трябва да го вярвате.

Посрѣщаніето на Негово Прѣ- свѣщенство СИМЕОНА отъ дѣцата въ Шюменъ.

Не щж да говоря за нетърпението на градътъ ни, за да види по скоро избран- нийтъ си Пастырь, Негово Преосвѣщен- ство Симеона; не щж да говоря съ ка- кво тържество са посрѣщна Н. П. въ Варпа; оставимъ сѣщо пастерна тър- жественното приготвление и посрѣща- ние на Н. П. при станцията Каспичанъ и въ градътъ Шюменъ; а обръщамъ вни- манието на читателитѣ само къмъ една страна отъ това тържественно посрѣща- ние—това сж дѣцата ученици отъ гра- дѣтъ.—Телеграфътъ извѣсти, че Н. Пре- освѣщенство вече трѣгва отъ Цариградъ. Сѣкий отъ насъ таеше радостъта въ сър- дцето си отъ това радостно извѣстие; нѣ не бѣше тѣй и съ дѣцата: по все- дѣ изъ градѣтъ са чуваше дѣтинскій радостенъ гласъ: *Владиката иди, Вла- диката дяду Симеонъ скоро ще доди!* Деньтъ, времето въ когото трябаше да пристигне Н. П. въ градѣтъ ни са слу- чи время дѣждовито—нѣ и това нищо. Между множеството народъ околъ станци- ята са прѣчатъ малки дѣца и отъ двата пола: отъ ранни зори са чуватъ и раз- даватъ пѣсни дѣтински, съ кои невин- ни дѣчица са готвятъ да сърадватъ и посрѣщнатъ свойтъ си пастырь. Негово Преосвѣщенство потеглюва отъ станци- ята; времето сѣ развадено и дѣждливо. Ные имаме още два часа расстояние до Шюменъ, приближаваме, нѣ що да видимъ на предѣ си? Купчинки, купчинки дѣца

боси, гологлави около распалени огни- ща стоятъ на дѣждѣтъ и чакатъ по пѣ- тѣтъ. Кого?—Оногози, за когото казватъ нашитѣ братья Гърци, че народѣтъ нѣ- малъ хаберь отъ таквози нѣщо да иска свои владици, а това было само жела- ние на нѣкой други първенци! Какъ да повярва това зрительтъ на една такава картина? Кой е накаралъ тыя невинни дѣчица въ таково едно время да са на- казватъ? Може бы тѣ да са сж истрѣг- нали отъ рѣцѣтъ на майкитѣ си само и само да идѣтъ да видятъ, да посрѣш- натъ сладкийтъ си пастырь. Отъ това не- ка са увѣрятъ нашитѣ приятели, че же- ланието ни за свое духовенство е цѣло и тѣй силно, щото то са е распрѣс- пало и стигнало до най тънkitѣ жили по сичкий ни народъ. Напусто е вече боренье.

Въ градѣтъ Н. П. бѣше сѣщо посрѣ- щнатъ и забиколентъ отъ ученицитѣ и отъ двата пола; придруженъ съ пѣсни той пристигна и хвлезе въ храмѣтъ.

Бѣднички рѣкохъ си азъ, като глѣдахъ сичко това, тѣ като предчувствуваъ, да предвиждатъ, че са готвятъ за тѣхъ други, други дни, дни по-щасливи.

Д. Блжсковъ.

Нашето Духовенство като под- пора и сила на народното ни на- прѣдваніе.

Духовенството у единъ народъ е под- порката и силата за нравственното му напрѣдване—Духовенството е душа на народѣтъ.

Не трѣбва да са пѣвръщаме назадъ озъ исторіята и да даваме примѣри; примѣртѣ е у насъ, той е надъ гла- витѣ ни; нѣй бѣхъме до сега безъ ду- ховенство и въ насъ нѣмаше и нѣма нрав- ственно напрѣдване, нѣй бѣхъме народъ, нѣ народъ безъ душа. Какво е слѣдстви- ето отъ сичко това не трѣбва сѣщо казване, защото сѣкий отъ насъ е у- позналъ и видѣ. Да благодаримъ на сжд- бата, коя не допусна да са затрѣе на- родното ни име отъ лицето на земята.

Ний са съживихме, наший народъ са
здобихъ съ душа.—Ний си имаме вече ду-
ховенство. Ний са добихме съ духо-
венство, ние са добихме съ душа; но
тѣлото са вижда едвѣмъ съживено, о-
трупано съ рани, то едвѣмъ може да
са подигне за животъ. Какъ ще са из-
лѣкуватъ тѣя рани, какъ ще са даде
потикъ и сила на народниѣ ни жи-
вотъ—това мислимъ да е главната ми-
сль на това наше духовенство. Трудъ
големъ, но за то повече и славенъ!

Духовнитѣ наши пастери вече испро-
водени, и днесъ между паството си са
намираатъ слѣдующитѣ лица:

а). Достоло-Червенскій Митропо-
литъ Григорій—сѣдалището му е въ
Руссе.

б). Търновскій Митрополитъ Илари-
онъ—сѣдалище има въ Търново.

в). Варно-Преславскій Митрополитъ
Симйонъ—сѣдалище има въ Шюмень.

г). Дѣдо Иларіонъ бившій *лувчу*, сега
Кюстендилскій—сѣдалището му въ Кю-
стендилъ.

д). Нишскій Дѣдо Викторъ.—

е). Самоковскій Доситей.—

Като водители на народното ни напѣдва-
ние „Училище“ на драго ще помѣстѣва сичко
що са извършва отъ нашитѣ Пастироначал-
ници по дѣлото на училищата.

П Ъ С Е Н Ъ,

Испѣяна отъ ученицитѣ при
посрѣщаніето на Българскія Влади-
ка въ Шуменъ.

Най-на-сѣтнѣ придобихме
Постоянство даде плодъ
Братя мили са снабдихме
Съ владика отъ нашъ родъ

Богу слава
Всяко да дава
Нѣма Гърцкій
Вечъ деспотъ

Тесъ Фенерци гладни Гърци
Ги изгонѣ вси народъ.

Испѣдете братя тѣга
Нѣма с' Гърци вече борба
Нѣка славимъ синца Бога
Чю ни праведна молба—Богу слава
и прч.

Тесъ Фенерци гърски чети
Наша умраза вѣчна
Врѣдъ народъ ги измѣти
Новъ животъ за насъ почина—Богу
слава и прч.

Гърцката Патріархія
Некъ да ни владѣй чака
На своята Ексархія
Ще сме вѣрни до вѣка—Богу сла-
ва и прч.

Тя е нашата надѣжда
Съща Българска Майка
Тя ни само тя въвежда
Въ истинска Райска пѣтека—Богу
слава и прч.

О Прѣславска свѣтло звѣздо
За бащини правдини
Праведно намъ дадено мздо
Въ правѣй пѣтъ на покани—Богу
слава и прч.

До твой жезалъ нарѣдени
Българскій Аароне
Просимъ ти благословеніе
Блаженѣй Симеоне—Богу слава и
прч.

Поглѣдни си отче дѣца
Опѣти тѣхни пѣсни
Кѣмъ милостиваго отца
Кѣмъ сводове небесни—Богу сла-
ва и прч.

В' тозъ гържественъ за насъ празникъ
Нека са дѣца сгласимъ
Та на Христовѣй намѣстникъ
Кажемъ за много години.

(Нагласена отъ Д. К.)

С Л О В О,

Изговорено отъ Илія Р. Блъсковъ
при първата служба отъ Н. Прѣосвя-
щенство у Горне махленската
черква на Шуменъ.

»Вечеръ вздворитса плачь,
а за утро радость.«
(Псалмопѣвецъ).

*Прѣосвященнѣйшій Владико!
Желаемъ нашъ Пастирю.*

Съ очи обляти въ сълзи, съ сърдце рас-
треперано, съ чувства развѣлнувани, съ духъ
издигнатъ къмъ небето излизамъ, В. Пр. из-
лизамъ отъ страна на народа да ви кажъ
сладката за насъ дума: *Добрѣ дошле!*

Мъчно е да са прѣдстави живо радостъта
и въсхищението на този народъ. Като са са-
мо погледне на това днешно събрание, дѣто
на чело блѣщи сладката негова и утѣши-
телна божия надѣжда, сърдце са силно под-
хвърга, тѣло затрѣперва и уста млжкватъ.
Днесъ това събрание, въодушевлено отъ така-
ва радостъ, говори сто пѣти по-вече; а у-
милнѣй погледъ, обрнатъ отъ всѣкого къмъ
запустелія до сега свѣщенноначалнически
тронъ, потвърждава сичко, що не може да
изрече и най-искуснѣй Орагоръ.

На този часъ, въ тѣзи минута злочестій
но сега отъ Бога помилуваннѣй нашъ народъ,
В. Пр. съ своето чувствователно сърдце пла-
че отъ радостъ. Да, сѣкое българско сърдце
плаче, като си науми прѣминалитѣ черни дни,
когато народътъ ни, потопенъ въ невежество
отъ непримиримитѣ вѣчни наши врази, е из-
губилъ много и много, щото нѣй Българитѣ
едва ли са считахме за народъ прѣдъ обра-
зованія свѣтъ. А радва са, като ви глѣда
днесъ въ обятіята си, тѣй сѣщо, както са е
радвалъ и Прав. Симйонъ, когато е дър-
жалъ въ обятіята си Спасителя. Да, В. Пр.
у Вашето лице нѣй глѣдаме тогози Спасите-
ля, когото праведнѣй С. е глѣдалъ прѣдъ тол-
кова столѣтія, и съ когото и нѣй сега мо-
жемъ да речемъ: *Видѣхъ очитѣ ни твоего
спасеніе, което си приготвилъ прѣдъ лицето*

на всичкитѣ народи, свѣтъ за просвѣщеніето
и слава на народа.

Отъ тоя часъ нататкъ, нѣй като че ли
влизани въ новъ животъ; полето за прав-
ственнѣй напѣдкъ е вече отворено! Нѣй за
да бѣде този ни животъ, по-щастливъ, по-
сладкъ, по-полѣзенъ, потрѣбни сѣ отъ се-
га нататкъ, повече усилія, повече жертви,
повече искренность отъ колкото до сега. На-
шитѣ надѣжди, В. Пр. сѣ осрѣдоточени у
Васъ; повечето тѣ на Васъ глѣдатъ и на
Васъ ще тѣжжѣтъ. Нѣй у Вашитѣ отечески
грижи и тѣжки трудове и нѣй сме наедно,
съ Вашитѣ искренни желанія за доброто на
населеніето, за напѣдка на училищата, за
обновленіето на черквата и нѣй сме наедно.
Вашитѣ пастирскѣй гласъ, за сичко що е
добро и общеполезно, било то за въ градъ
или за село, винаги ще бѣде усилянъ отъ
насъ. Сички до сегашни прѣчки, сички досе-
гашни мъчнотѣй, надѣмъ са, да исчезнатъ
прѣдъ Вашето лице, както що исчезва тѣ-
мнината прѣдъ задаването на зората.

Ваше Прѣосвященство! Удоволетворете ра-
достъта и надѣждата на това ви словесно
стадо, надъ което провиденіето Ви е поста-
вило *пастри църковъ Бога живаго*. Распале-
те угасналитѣ сърдца. Направете да свѣтне
у насъ истинската Ев. заря. Развеселете тѣ-
жната черква, защото жали. Привлечете
чрѣзъ вашія пастирскѣй гласъ, чрѣзъ Ваши-
тѣ отечески проповѣди, В. Пр. този жеднѣй
народъ, кой е билъ петименъ да чюе до се-
га проповѣдъ по бацинѣй си языкъ отъ свой
народенъ пастиръ. Той ще са увира, той ще
са увива у Васъ до когато Вѣй го милейте
когато той плачи, и са радвате за доброто
му, когато той благодарствова.

О! честитъ и много честитъ е този на-
родъ, който намира своето благополучіе у
тогова, когото има за образецъ; той никога
не ще си отвѣрне очитѣ отъ тогова, който
го е задължилъ да го почита и уважава.

По сега вече дръпни са ти черно було,
дѣто отъ толкозъ години покривеше този Ар-
хіерейскѣй тронъ, отъ когото вече са задава
нашата свѣтла заря, развесели са църковъ
Божія, защото по сега тукъ ще ечи слад-
кій и утѣшителнѣй зарадъ насъ Евангелскѣй

гласъ. Постъземи са, та тържествувай днес и ти честитѣй народе! развеселенъ душевно отвори твоитѣ обятия, достойно посрѣщай и приими въжделенія си гостъ, твой истински Пастироначалникъ. Простри твоитѣ ръце, та пригърни този жезалъ, който ще те води и ще те насочва въ правия път; пристъпи скоро и цалувай благоговѣйно тѣзи отечески ръка, която въ твоитѣ скърби ще ти обърсва съзритѣ, а у щастливитѣ минути на живота ще те благославя и насърдчава.

Елате братъе да забравимъ вече прѣминатитѣ за насъ черни дѣне(1) и да отмахнемъ изъ себе си сѣкаква зла страсть, противна на Християнскія законъ и на общія ни напѣдъкъ; елате, думамъ, да са уловимъ ръка съ ръка и, съ твърда на Бога надежда да сторимъ вяра и кѣтва, тукъ прѣдъ свѣтитѣй олтаръ, тукъ прѣдъ нашия многожелаемѣй първъ народенъ Пастиръ, че сичко що е добро, сичко що е честно и Богоугодно, ний сговорно ще вършимъ и на радо сърдце ще послѣдваме неговия пастирски гласъ. Тогава хвала тебе народе! Честъ и слава ще бѣде за твоя обиченъ Священноначалникъ, а покровителството на благодѣтелния ни царъ и баща Султана випаги ще те осѣнява и закриля.

Народе, честитѣй народе, днешний дѣня не ти бѣде за вѣчно въспоминане, дѣнь въ когото напълно са излива надъ тебе богатата царска милость, дѣнь когото толкозь страдалци желаяхъ да дочакатъ; нъ увъ! тѣ безъ сполука умрѣхъ съ отворени очи. За това радвай са и веселъ бѣди, народе, че си доживѣлъ за този честитъ дѣнь! Но дано само твоята радость да са покаже и на дѣ-

ло се тѣй съ присърдце кѣмъ сичко добро и общеполезно. А пъкъ азъ свършвамъ съ думитѣ на пророка и царя Давида:

Да дасть ти Господъ по сърдцѣ твоѣмъ и всѣхъ совѣтъ твой исполнитъ.

Посрѣщаніето на Н. Високо- прѣосвященство Дѣда Иларіона Търновскій у Габрово.

Мѣчно е да опише пѣкой тържественното посрѣщане на нашия народенъ Священноначалникъ, а камо ли азъ, който съмъ единъ ученикъ, да го направѣ съ слабото си перо! но пакъ са наемамъ да изложъ пѣщо на кратко и моля ви, дѣдо Бѣсковъ, да го смѣстите у вашето „Училище“ за вѣчно въспоминане.

На 15 того (Декемврія), като пристигна радостното извѣстие, че Дѣдо Иларіонъ ще доде у градеца ни, заведнѣжъ мало голѣмо са намѣрихъ на крака, и сѣки са готвѣше да посрѣщне любимия си народенъ Священноначалникъ.

Сичкитѣ ученици, и отъ двата пола, събрани скупомъ, излѣзохъ съ зелени чимшири въ ръцѣ си на полянката *надало*, отдѣто води пътятъ за Севліево. А колко народъ бѣше са струпалъ по край пътя не можъ ви прѣдстави точно, само щъ кажъ, че на да ли бѣше останала жива душа укѣщитѣ (освѣнъ дребни дѣца и прѣстарѣли хора).

Щомъ са зададе Н. Прѣосвященство, Планината екна отъ хиляди викове: да живѣй Иларіонъ Търновскій! да живѣй Екзарха! да живѣй Султанъ Абдулъ Азизъ Ефендимсъ! Да живѣятъ! Въ това врѣме ученицитѣ запѣхъ нарочно приготвенитѣ си пѣсни, и въздухътъ са цепенеше отъ разлюбяванитѣ умили гласове на пѣснопойцитѣ. Тукъ са изговорихъ слова отъ стѣрна на народа за *Добрѣ дошълъ*.(1) Ученицитѣ нарѣдени на

(1) Ахъ, тѣзи черни за насъ дѣни отъ злобното Ферерско духовенство пѣматъ свършенъ синко! Заклѣти пѣкленни врагове на милата ни народность, тѣзи вироглави Гърчюля, пѣма да ни оставятъ на мира за да са порадваме ний на възобновената ни народна черква; тѣ ровятъ и се са мѣчатъ да подкопаватъ едвѣмъ закрепената наша Екзархія! Какви клевети какви интриги не измислятъ само и само дано ни зачернятъ прѣдъ честното правителство. Ето у града ни нѣколко красти сѣ възвѣлнели, та направихъ да са еднѣ и правителството.... Какво ли мислятъ Боже тѣзи клѣтници, да ли ги блазни юше че Българетѣ ще са уплашатъ и да са поѣрнатъ пакъ при тѣхната майка, за насъ мащехъ, Велика черква у Фереръ? много сѣ издѣгани!

(1) Мѣжду словата, изговорени отъ учителитѣ въ Габрово, тукъ са изрекло слово и отъ една учителка.

дълга върволица прѣстѣпахъ чинно пѣшкоми—народътъ послѣдваше. Черковнитѣ камбани и клепала задрѣнкахъ отрѣдомъ изъ черквитѣ. Кога стигна Н. Пр. до срѣдъ чаршіята множеството са застоя и тукъ са казава слово на турскій езикъ; послѣ трѣгнахъ къмъ черквата Св. Троица, дѣто са отчете вечерня и пакъ са казахъ трогателни слова. Отъ черковната врата до Владишкія тронъ бѣше напосламо съ пѣстри килими, изработени отъ сърченитѣ Габровски Българки. А отъ стѣрна на мъжкото и женско Дружества са поднесохъ на Н. Високопрѣосвященство хубави дарове: една кърпа (пошъ), съ която ще държи патерицата си и единъ вѣнецъ уkitенъ съжпоцѣнно.

Слѣдъ вечернята Дѣдо Иларіонъ благослови народа и, придруженъ, отъ първенцитѣ, отиде да са успокой въ пригответната за него най-хубава къща.

На утрѣнъта въ Недѣля Н. Високопр. отслужи божественната литургія у черквата Св. Богородица, която и освяти. Той прѣсѣдѣ цѣла седмица и на 22 Декемвр. го испроводихме за прѣзъ Планината—къмъ Шипка и Казанлъкъ.

Това посрѣщане други могатъ да опишѣтъ у вѣстницитѣ по-наподробно.

Габрово
25 Д-вр. 1872.

Тод. П. Коларовъ
ученикъ изъ Варна.

Намъ е драго наистина като глѣдаме, че нашитѣ съотечественици, прѣвзѣти отъ неописанна радостъ за освобождението ни отъ грѣдкото умразно духовенство, посрѣщатъ на сѣкатѣ и приѣматъ своитѣ народни пастири тържественно и съ отлична почитъ. Читателитѣ знаятъ какво са писа у вѣстницитѣ за посрѣщането на Н. П. Достоло-Червенскій Митрополитъ тука въ Русчукъ и послѣ въ Тулча, тѣй и за другитѣ. Обрадовани, думаме, за таковото съзнание у милія нашъ народъ, нѣй прѣжалихмѣ нѣколко стѣрници на малкия си листъ да смѣстимъ за посрѣщането на поменѣтитѣ наши Владици въ Шуменъ и Габрово. „Училище“ на радо ще приѣма такивитѣ повини, особенно когато тѣ са

относятъ за посрѣщането и съ присърдце на глѣждане народнитѣ ни училища отъ тѣхно Прѣосвященство, сичкитѣ наши Пастироначалици. Това е направилъ Н. Пр. Прѣславско-Варненскій митрополитъ Г. Г. Симѣонъ, който наскоро слѣдъ пристигането си въ Шуменъ, отишълъ у ближното село Дивдѣдово (Ченгелъ), дѣто е отслужилъ божественната литургія и послѣ obiшлѣ училището, прѣглѣдалъ ученицитѣ и ги насърчилъ да са учѣтъ хубаво; а селенитѣ похвалилъ, че залѣгатъ не само зарадъ дѣцата си, но юще дѣто прибиратъ и вѣнкашни ученици да са изучаватъ въ тѣхното училище. И наистина Дивдѣдовчени сѣ достойни за похвала; тѣ сѣ направилъ въ училището особно мѣсто за спане на нѣколко вѣнкашни ученици, които улесняватъ и спомагатъ ги отъ селото съ нужнитѣ, та да е легко на родителитѣ кмъ и да са неплашатъ отъ тѣжки разноски. Изъ това училище са излѣзли вече нѣколко даскалчета за въ селата у Правдѣйско и дрѣ. тѣзи година имало момчета дору отъ Силистренско.

Дай Боже да са обядне сичко, що са на дѣваме отъ нашитѣ Владици, за доброто урѣждане на българскитѣ народни училища не току по градовѣтѣ, но и у селата! Дано не вървятъ вече се тѣй разгайдено, че е срамота отъ хората и грѣхота отъ Бога.

РАЖДАЕМОСТЪ И СМЪРТНОСТЪ.

За да се прѣгледа тоя въпросъ, трѣбва да се дръжимъ помежду два факта, а именни: а) какъ иде числото на народонаселението, и б) какъ се относи камъ числото на тия что умираатъ ежегодно. Тия двѣ отношенія тукъ наричаме *Раждаемостъ* и *Смъртностъ*. За да се намѣрятъ тия отношенія, трѣбва да раздѣлимъ общото число на населението съ числото на тия что сѣ раждатъ и умираатъ всяка година. Частното ще покаже на колко души отъ общото население доходи по единъ *роденъ* или по единъ *умрѣлъ*. Раждаемостта съ смъртността може да се непосрѣща, защото въ една страна може да се родятъ повече отъ колкото у друга, нѣ ако въ първата страна

умиратъ още повече, то въ нея нема скоро да ся умножи народонаселеніето: това ще каже, че тамъ така наречена *срѣдни прѣдѣлъ на чловѣческия животъ е по-късъ*. Той срѣденъ прѣдѣлъ ся намира ако раздѣлимъ сбора отъ прѣживѣлитъ години съ числомъ на тѣя, що сж ги прѣживѣли. Изъ срѣдния прѣдѣлъ на живота не трѣбва да смѣшаме съ длжговѣчността на отдѣлни лица. Защото ако у нѣкоя страна въ дѣтинския возрастъ умиратъ по-малко, отъ колкото у друга страна, то обща изводъ отъ срѣдния прѣдѣлъ на живота ако и да излиза въ прѣвата страна по-късъ отъ колкото въ другата, нѣ длжговѣчността на жителитъ ѝ, що сж достигнали до зрѣлъ възраст, а слѣдователно и въ продълженіето на поколеніята могатъ да бждатъ по-голѣми отъ длжговѣчността на жителитъ въ други страни. А главни причини за по-голѣма или по-малка смъртностъ сж слѣдующитъ:

1) Възрастта. Най-много умиратъ въ дѣтинския возрастъ. Отъ таблицата за смъртностъ направена за Белгія, види ся отъ числомъ на роденитъ, *една четвъртина* умиратъ прѣзъ прѣвата година; слѣдъ 3 год. остаятъ живи само $\frac{2}{3}$; отъ 5 до 50 год. умиратъ по-малко, и така отъ роденитъ половина, достига до 25 год. $\frac{2}{5}$ до 41, повече отъ $\frac{1}{3}$ до 50 год.; нѣ отъ 50 год. нагорѣ смъртността пакъ ся увеличава. И така $\frac{1}{4}$ достига до 52 год. $\frac{1}{5}$ до 67 год. $\frac{1}{10}$ до 76 год.; $\frac{1}{100}$ достига до 90 год. 2) Втора причина, отъ която зависи смъртността на една страна е *нѣйна климатъ*.

Въ умѣренния климатъ умиратъ по-малко, а при екуатора и камъ полюситъ смъртността ся увеличава. 3) Мѣстото за живѣніе има голѣмо вліаніе върху голѣмата или малката смъртностъ

По градоветъ умиратъ повече, а по селата по-малко. 4) Нравственни причини. Дѣто жителитъ сж по умѣрени тамъ и по-малко умиратъ. 5) Занятіята. Земледѣлцитъ по-малко умиратъ, а работницитъ по-фабрикитъ повече. 6) Правителственнитъ мѣрки. Правителствата на Европейскитъ държави съ различни мѣрки сж смалили смъртността. такива мѣрки сж: булясаніе за сипаница, карен-

тенитъ, болницитъ, медицинската полиція и прочее.

Прирасваніе на народонаселеніето.

Народонаселеніето може да прирасва или *вжтрѣшно*, когато числомъ на роденитъ надминува числомъ на умрѣлитъ, или *вжикашно*, кога ся добиятъ нови области или ся прѣселятъ чужденци изъ други държави. Вжикашното прирасваніе неподлѣжи на никакви постоянни правила; а за вжтрѣшното може да ся земе слѣдующата пропорція: За Европа около $\frac{3}{4}\%$, за Источната ѝ половина, около 1% за Западната ѝ, около $\frac{1}{2}\%$ отъ цѣлото народонаселеніе.

Русса 10 Януар. 1873.

прѣвелъ
Н. Догановъ.

ОТЕЧЕСТВО и ЛЮБОВЬ.

»Прѣскзрбно събитіе станало
у Венеція.

Нѣкой си младъ Унгаринъ, чиновникъ у Австрійската войска на войката съ Италия, влюбилъ са горѣщо на една мома Венеціанка много хубавица, която не са забави да отговори тѣй горѣщо на любовта му.

Младій унгаринъ съ душа и тѣло са прѣдаваше да служи на младата си любовница; а тя му отговаряше: че никога не ще може да обори сърдечното си насиліе; защото, тя казваше: »Какъ „можа азъ да са ужения за единъ Австрійски чиновникъ, когато моитъ двама братія са біятъ подъ Италианската знамѣ?»

Слѣдъ устнитъ си разговори и части заявенія на взаимната имъ любовна страсть почеха да си пишѣтъ. но Италианката сѣ пакъ сѣщото му писваше; тя ако и да му изразяваше прѣстрастната си къмъ него сърдечна любовь, казваше му, че викога неще са ужени за друго, когато отечественната ѝ любовь не ѝ позволява да са вдаде на любовника си. Много пѣти Унгарина ѝ помоли да са срѣшнатъ, и да са разговарятъ устно, но напусто; Италианката му писваше сѣ

туй: „Отечеството ъе по напръдъ отъ любовта.“

Младій Унгаринъ, разпаленъ отъ непръклонното рѣшеніе на младата силюбовница, написа ѱ най-строга писмо, чръзъ което искаше съ голѣмо постоянство да са срѣшнатъ за единъ таенъ разговоръ. Момата му отговори пакъ отрицателно и свърши писмото си съ тѣзи думи: »Питамъ та, имашъ ли доволна дързостъ да ма убіешъ? ако склонавашъ на туй ми прѣдложеніе, дохождамъ на отрѣденото мѣсто за разговоръ. Тогава убій ма, но само ти са моля да упазишь честта ми ако не получа отговоръ, то ще ми бѣде въ знакъ, че пристаяшь, че имашъ мжжеството, което отъ тебе очаквамъ.« Отговоръ не пріе и, вечерта младата геройка, като силете венецъ отъ бѣли цвѣти и го обви около опаса си, излѣзе изъ бащината си къща

На сутренъта при една рѣкчка, на отрѣденото мѣсто за разговора имъ, намѣри са сабята на младія Унгаринъ кръстосана на земята съ вложницата (капіята) и около този кръстъ пакъсани цвѣти и распилени.

Пжтници, които намѣрили надгробніа този знакъ, отишли по-нагорѣ възъ рѣкчката и намѣрили у водата мъртвецитъ и на двамата любовници, стиснато прѣгърнати

Въ дѣсната си ржка Унгарина държѣше още коренъ отъ върба, прострянъ въ дѣното на рѣкчката въ знакъ, че прѣминали въ вѣчнія живость дѣвственно съпружени Спѣтенитъ бѣли цвѣта бѣха неповрѣдени около опаса на дѣвойката: а докторското приглѣдваніе доказа, че младата Италіанка отишла у вѣчността честно носяща бѣли цвѣти.

прѣвелъ

П. Д. Бояджіевъ.

(старій учитель въ Руссе.)

ПОРТОКАЛИТЪ.

Единъ баща, като видѣлъ, че синъ му, при толковато негови съвѣти слѣдвалъ да са прибира съ лошаи другари, поискалъ да му покаже опасността отъ това чръзъ алегорически начинъ.

Той напълнилъ една кутія съ твърдѣ хубави портокали, а между тѣхъ турналъ единъ малко гниличжкъ, послѣ викижлъ сина си и му казалъ :

—Синко, азъ щж та даржъ съ тѣзи кутія, която е пълна съ портокали, защото тѣхъ ти май обичашъ.

Момчето поблагодари на баща си за такъвъ единъ даръ, и като излизаше, той отворилъ кутіята, видѣлъ гниліятъ портокалъ, и на часа казалъ на баща си :

—Татко, тука има единъ портокалъ, който захваналъ да изгнива, азъ мисля, че не трѣба да стои между другитѣ.

—Защо, синко? отговори баща му, той има едно малко лепенце, което може да са махне отведнжъ.

—А, татко! каза момчето, оттова неще да стане нищо, нъ кога са смѣси съ другитѣ ще направи и тѣхъ да изгниятъ.

Тогава баща му са засмѣлъ и му казалъ :

—Макаръ и да е боленъ, нъ послѣ нѣколко дена него ще го исцѣрятъ съсѣдитѣ му.

—А, тате то не е възможно.

—Да видимъ. Остави портакалитъ въ кутіята имъ, а послѣ осемъ дена ела ми напомни, та да идемъ да ги видимъ въ по добро състояние.

То склони на бащинитѣ си думи и едва чакаше да доджъ осемтъхъ дена за да иде да си види богатството. Най-послѣ са исполнихъ и то викна баща си, който на веднжъ ги отвори; нъ какво жално зрѣлище! Портокалитѣ, които имахъ такъвъ пріятенъ поглѣдъ и мирисъ сега са обърнали на кашъ.

—Азъ бѣхъ казалъ, тате, рече момчето, ако бѣхте ма повѣрвали не щѣхъ да станатъ така горкитѣ ми портокали.

—Да, синко, отговорилъ баща му, ти имаше право, дѣто бѣше ми казалъ, че спорѣдъ него ще изгниятъ и другитѣ, а неще да го оздравятъ. Видишь ли сега, какъ само

единъ гнилъ портокалъ направи да изгниятъ толкова много, а що щѣше да бѣде само съ единъ здравъ, ако бѣхъ по многото гнили? тогава не щѣхме да чакаме ни единъ день цѣлъ и портокалътъ щѣше вече да бѣде изгнилъ и мислишь ли, че това може да стане и съ тебѣ, когато по многото ти пріятели сж лоши и ти за малко ще станешъ такъвъ.“ Евгенія ? (така са именувало момчето,) като видѣ това захванало да отбѣгва отъ опаснитѣ си другари.

прѣвелъ
Г. А. Кърджиевъ.

Причина за поврѣдитѣ на зѣбитѣ.

Срѣдство за отбѣгването имъ.

Поврѣдитѣ на зѣбитѣ, можѣ да зависѣтъ отъ различни причини, отъ които тука ще изброѣмъ по обыкновеннитѣ:

- 1, По слѣдствія на изгнила кость.
 - 2, Чрѣзъ недостижностъ на грижи когато сж оставени тричета сж натрупала около вѣшцѣтъ и послѣдовало да върха на коренна имъ.
 - 3, По слѣдствіе на възпаленіе кожата пуца, зѣбна гниопа, т. е. ципата, която съединява зѣбитѣ съ чюлюститѣ.
 - 4, По слѣдствіе на изсѣхнала кость, било на зѣбитѣ или на коренитѣ имъ.
 - 5, По слѣдствіе на противоположнитѣ зѣби, когато единъ зѣбъ не сж срѣща равно отъ оногова, който е противоположенъ нему.
- Хыгьеническитѣ правила послѣдовани за спазваніе здравіето на зѣбитѣ и на вѣшцѣтъ сж слѣдоущитѣ:

1, Да си чистимъ зѣбитѣ сѣкый день слѣдъ всяко ставање отъ сънь съ една гъста и мека четка, натопена въ миризливо масло или въ прахъ за чистенъе зѣбы. Четката трѣба да бѣде напълнена отъ едно малко количество каша за зѣбы, или отъ зѣбенъ прахъ добръ направенъ. Съ помоща на това срѣдство вдига сж тричаса която сж е образувала прѣзъ ноца.

2, Да си плакнимъ устата слѣдъ всяко яденъе.

3, Чистенъето на зѣбитѣ да става само съ

зѣбы чистилка и строго да отбѣгваме отъ неща въ които сжществува металъ.

4, Да отбѣгваме отъ многото тепло или студено пиенъе, ида не прѣминуваме мѣгновено отъ едно на другото.

5, Никога да не чюпимъ твърди тѣла съ зѣбитѣ си.

Най малко веднѣжъ прѣзъ годинѣтъ, сички, които си желаеъ спазваніето на зѣбитѣ въ добро състояніе да отивама при искусенъ лѣкаръ за зѣби, да ни нагледва устата и да махва тричета която, ако оставаме докарва прѣсмукваніе на устата, която съединява зѣбитѣ съ чюлюстѣ. Такъвои прѣсмукваніе отдѣлява вещьтъ отъ зѣбитѣ, които отслабнуватъ и даватъ на устата единъ дѣхъ непріятенъ нѣкой пѣтъ и смардливъ.

Вардени добръ горнитѣ цправила младата мома господарува съ знаменита хубостъ на лицето си, и мжѣтъ става по способенъ за говоренъе, било мѣжду събраніе било съ желанитѣ лица.

Петъръ П. Пърговъ.

РАЗНИ.

Властолюбіето, сребролюбіето и сластолюбіето сж три най-отровни извори, отъдѣто извиратъ сичкитѣ злочестини за човѣцитѣ, и които само любовта на равенството и на правдата може да задрѣсти.

—Незнаемъ кой е по лошій, да ли който казва или който слуша клевети; защото единъ прави другія. Ако не можемъ да затулимъ устата на другитѣ, то нека затулимъ нашитѣ уши. Крадопріемицѣтъ (ятакътъ) не е по-добръ отъ крадеца.

—Разговорѣтъ е търговчина ако влѣзешъ у него безъ капиталъ, нищо нѣма да свършишь. (З-ца).

Англійска поща. Спорѣдъ една смѣтка на 1864 г. Англійската поща прѣнесла тогавъ 50,000,000 екзем. само книги и вѣстници, освѣнъ угромното количество писма и дрѣ.

Колко ли български книги и вѣстници е донесла пощата у нашенско прѣзъ миналата година ?!

—Кантонѣтъ Фрейбургъ у Швейцарско брой 100,000 жители, а има 320 училища съ 16,558 ученици и много учители и учителки.

— У Ню-Йоркъ, въ Америка, има до единъ милионъ жители, а 101,883 ученици и 2,765 учители. Този градъ потрошава за училищата си 17,580,137 фран. (около 79,100,600 тур. грошове). Малко нѣщо! („Школа“).

— Спорѣдъ учебнитѣ статистики отъ разни народи, смѣтатъ, че дѣцата, кои са учятъ въ училищата, сравнявани съ сичкия народъ, прѣдставляватъ по слѣдующему:

Въ Русія едно на двѣстѣ,

Въ Англія едно отъ осемъ,

Въ Шотландія едно отъ седмъ,

Въ Съединенитѣ щати едно отъ петъ.

А у насъ незная какъ са пада.

— Новитѣ статистически исчисления за 1870 год. въ Съединенитѣ държави показватъ, че тамъ има 141,629 училища отъ сѣкакъвъ видъ, числото на учителитѣ възлиза на 221,042, отъ които 93,329 сѣ мъже, а останалитѣ 127,713 жени. Числото на сичкитѣ ученици е 7,209,938. Отъ мъжкѣи полъ сѣ; 3,621,996, а отъ женскѣи 3,587,942. Прихода на тѣзи училища бѣше 29,922,902 долари; отъ тѣзи сума 3,663,785 е ота подарѣния и благоуѣня. Публични училища у Америка има 125,059; класически 2,545. Въ публичнитѣ училища ученици има 6,228,060.

(„Турѣл.“)

Благодарителни писма.

Родолубивѣи г-не Ст. Адженовъ въ Букурещъ.

Училищното настоятелство има честь да ви поблагодари за подаренитѣ отъ Васъ 5 тѣла „Училище“, отъ прѣминалата и текущата година.

Като достоенъ синъ на отечеството ни. Вѣи желаете за образованieto ни младежитѣ които ще ви благославятъ винаги.

Сички нѣи, Ваши съотечественници, вѣрваме, че нѣма да забравите милото си Отечество и ще прострете ръка да му спомогнете не за друго, но само за просвѣщенieto на това мѣсто, дѣто почиватъ коститѣ на Вашитѣ родители, дѣди и прадѣди.

Увѣрени на Вашата добрина и родолубиво сърдце, оставаме съ отличното си кѣмъ васъ почитане.

Училищното настоятелство.

Казанлъкъ 13 Августа 1872.

ДРУГО.

Достопочитаемѣи благодѣтелю Г. Г. Нико Килифарски въ Букурещъ.

Съ настоящето си покорѣише писмо иджъ първо да Ви честитя благополучно новата 1873 год. Все-благодатнѣи Богъ да Ви продължи драгоцѣнния за менѣ животъ! да дочаквате много и много перѣодически години и да живѣите до дълбока старостъ въ честь и слава на милія нашъ народъ!

Многоуважаемѣи мой благодѣтелю! азъ неможъ да намѣръжъ пристойни думи, съ които да си изразѣжъ сега душевната радостъ и да Ви поблагодарѣжъ за стореното Ви на менѣ благоуѣние.

Наистина, Вашето милостиво пожертвование, за да ма поддържате у Габровекото училище, надминува сѣко добро, шо би пожелалъ нѣкоя на този есенѣи свѣтъ. Безъ Вашата помощъ, милостивѣи ми благодѣтелю, никога азъ не би можалъ да постигна своето желане, шо бѣше ми вѣжхналъ отъ малка мойтѣ вѣсенитателъ*... Повѣрвайте ми, сладкѣи благодѣтелю, че ако бѣше възможно да познаѣжъ стѣжкитѣ на Вашитѣ покойни родители, които тукъ са ходили и Васъ отхранили, то щѣхъ да падамъ ето пѣти на денъ и да цалувамъ земята, която е отрасла тѣзи добри хора, да отгледатъ достоенъ синъ на отечеството имъ.

Дано бѣджъ кадѣренъ да са исплатѣжъ до нѣкога на благодѣнieto Ви, като послужѣжъ съ щогодѣи народа и отечеството ни!

*Вашъ най-покорнѣи и признаемѣи
Андрѣи Р. Волчановъ.*

Габрово 3 Януарѣи 1873.

Г-нъ Н. Килифарски, обдѣржа юще едно момче у Габровекото училище, дѣто сѣжъ настанени и дѣтѣ въ тамажшнѣи пансионъ. Хвала му!

Г-нъ М. Били е испратилъ и тѣжзи година юще едно момче на учение у Нѣмско. Сега сѣжъ три момчета изъ Шуменъ да са учѣтѣ на негово издѣиение. Спорѣдъ общѣштето му тѣ щѣли да са истѣкѣмѣтѣ 5; а като свършѣтѣ ученieto си едни ще отиватъ на мѣстото или други, тѣжѣи щото за сѣкога ще бѣджѣтѣ изъ Шуменъ 5 момчета, които слѣдѣи заврѣчанieto си да учителствуватъ у отечеството си.

Ето истински родолубѣи, ето достойни синове на народа си!

ОТГОВОРИ.

На почитаемата бѣлг. община у Ески Заара. Стойността на 25 спомоществования за „Училище“ отъ год. II, шо растѣжкитѣ по селскитѣ училища, приехме на пѣлно и ви благодаримъ. Извѣстете ни, молимъ, колко ще испращаме за напѣрдъ отъ год. III.

Г-ну П. Семерджиеву у Загребъ. Вашитѣ стихове ще са смѣтѣтѣ въ началото на пѣрвѣи листъ отъ год. III. Да живѣятъ такѣиъ младежи, които са трудѣтѣ за наука и отъ се сърдце милѣятъ за своя народъ!

Г-ну Т. Коларову ученикъ у Габрово. Вашитѣ отмѣтки (Отмѣтки) за шестомѣсечieto на учебната 1872 год. видѣхме и много ни е драго на вашето приѣжане. Несумѣваме са, че ще бѣдете до нѣкога за украшение и похвала на отечеството си Варна. Дай Боже да бѣджѣтъ сичкитѣ Българчета еднакво сърдчени кѣмъ ученieto!

Г-нъ М. Родославову у Дряново. Нѣи са зарадваме, че и Дряново са сдобило съ добъръ учителъ, и надѣваме са училището ви да са управи и да трѣгнѣи напѣрдъ. Стига толѣжъ заблудѣние. — „Училище“ ви са испраща до г-на Ст. Газѣвъ въ Търново.

Г-ну П. Фитову въ Болградъ Разумѣхме какѣи е работата. Отъ такѣиъ нехранѣимайковци никога добро да нечакаме. Но вѣи пакъ си знайте вашата; доброто си е сѣкоги добро. Исканieto ви ще са вѣджѣи,

ПОДАРКИ ОТЪ „УЧИЛИЩЕ“

(година втора).

Карнобатъ. Г-нъ Никола П. Никифоровъ подари за училището на село Комарово 1. Г-нъ Захарія Ненчевъ—за училището на село Костенъ.—Г-нъ Василь Г. Поповъ за училището на Т. Бей-Кюй.—Г-нъ Ив. Д. Поповъ за училището на Келешъ-Кюй.

Г-нъ Ст. П. Славковъ у Желѣзникъ подари едно за училището въ Османъ-Пазаръ.

Спомощници или прѣнумеранти на „Училище за втора год.

Сбрани изъ разни мѣста
у нашенско:

Платени напълно лист.	480
Недоплатени	65
Изгубени и дотъкмѣвани	48
Подарени на нѣкои настоятели и ученици	39
Артисали да са подвържатъ на цѣло	150
Исхабени или развалени у печатането	18
тъкмо	1000

Волна, или извънредна помощ на
„Училище“.

За първата година „Училище“ са захвана и подкрѣпи съ помощта на родолюбивия нашъ съотечественикъ въ Букурещъ Дѣда Маринча Бенли, който бдаговоли да ни улесни съ 30 Ав. жъл. Благодаримъ му!—за първата година „Училище“ са улесни, колко-годѣ, и откъмъ печатането у българ. печатница въ Букурещъ „Отечество“.

Волна помощъ за Втората година „Училище“ имаше отъ Букурещъ:

Н. П. Владиката при българ. черква	Г. Г.
Панаретъ Рашеевъ	лира тур. 1
Дѣдо М. Бенли	лир. тур. 2
Г. Евлогій Георгиевъ	„ „ 2
Г. Стефанъ Адженовъ	„ „ 1
Сбрани отъ други родолюбци лири	т. 2
лири т.	8

Г-нъ Жеко П. Чамурджиевъ изъ село Калепетрово (сега Доктръ Петреску (?) въ Букурещъ) помогна фр. 20.

Русчукъ. Негово Високочаго родие Руски Генералъ Консулъ Г. Г. Александъръ Никаноровичъ Мошнинъ франг. 20.

Негово благородие Г-нъ Д. Карамихаловъ, терджеманинъ у Руското ген. Консулство въ Русчукъ фр. 20

Негова милость Г-нъ Ив. ефенди Чорапчиевъ лира т. 1

Ний ненамираме думи за какъ да поблагодариме на тѣзи родолюбци, кои подканени отъ

ревностно желание за обогатенето на испадналата ни книжевность жертватъ за доброто и най-полезното на милия си народъ! Да сж живи и здрави, и Господъ да ги наспори у народа ни!

Ако бждемъ честити да са обадиѣтъ отиѣдѣ нѣкои таквизъ родолюбци, кои да ни подкрѣпятъ що-годѣ, „Училище“ безъ друго ще са издава за год. III, на по-голтѣмъ листъ (двойно) съ малко нѣщо връхнина отъ ланската цѣна. Ний не желаемъ да трупаме богатство и да търгуваме съ листа си; а мило и драго ни е народното богатство и обогатяването на българската книжнина. Това си го казваме отъ се сърдце и душа, безпрѣстorno; нѣма да въкуваме на този свѣтъ. ЗДРАВЕЙТЕ!

Дѣдо ви Блъсковъ

„УЧИЛИЩЕ“ ЗА ГОД. 1873.

„Училище“ склучи втората си година и, съ божата воля, ще подбере третя. То благодарни за добрия пріемъ, що посрѣща на сѣкѣдѣ мѣжду пріятелитъ на народното ни просвѣщение, и надѣва са, че и отсега нататѣкъ сѣ тѣй ще бжде добръ дошло рѣдомъ у нашитѣ училища и за сѣкоя българска кѣща.

Отъ своя стѣрна и ний ще залѣгаме да си остуимъ тѣй щото да са задоволи, колко-годѣ, желането на читателитѣ, и да вървимъ напредъ.

Намъ са ще да уголтѣмъ листа, като го издаваме двойно (на 8), а годишната му цѣна да бжде само 30 гр. но свенимъ са да не би съ това да са отбѣятъ спомощницитѣ, на които може да си види скѣпо. Зато остава да явимъ по-сѣтитѣ—съ първия листъ отъ год. III.—

А сега ще помолимъ сѣтничко нашитѣ спомощници и настоятели, които не сж доплатили, да ни пожелатъ и си платятъ баремъ на свършане; защото са принудихме да заемемъ пари на фѣйда и да искараме до край. Нека ни евѣтъ юще огсѣкѣдѣ по колко листа да испрацаме за напредъ, та да не хабимъ листоветѣ и да правимъ излишни разности, че мѣнастиря невдиѣа—дано на спорятъ спомощницитѣ, а не да намаляватъ!

Писарницата.

Изоатель—стуганъ Р. Блъсковъ.

Руссе, въ печатн. на Д. областъ.

طبعة ولايتي مطبعه سنده طبع اولمشدر